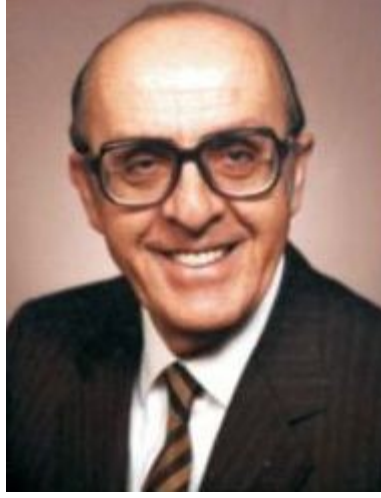

Behram N. Kurşunoğlu

Ünlü teorik fizikçi ve çok meşhur Amerika Birleşik Devletleri Florida Eyaleti'ndeki Miami Üniversitesi'nin Teorik Çalışmalar Merkezi'nin kurucusu ve yöneticisi, Coral Gables Konferansları'nın organizatörü olan Behram N. Kurşunoğlu 25 Ekim 2003 günü vefat etmiştir. Eşi Sevda ve arkadaşları Manfred Eigen ve Ruthchild Winkler-Oswatitch ile öğle yemeği sırasında bir kalp krizi geçirmişti.

Behram, 14 Mart 1922 de Türkiye'nin Gürcistan sınırına yakın küçük bir kasaba olan Çaykara'da doğdu. Kazandığı bir bursla İstanbul Üniversitesi'ne gönderildi ve oradan 1945 yılında mezun oldu. Daha sonra Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin bir bursu ile İngiltere'nin Edinburgh Üniversitesi'nde astronomi üzerinde çalışmalar yaptı. 1945 Ağustosunda Londra'ya varma tarihi, Hiroşima'nın bombalanması ile ilgili haberlere denk gelmişti. Büyük bilim insanlarının gayretleriyle, Amerikan Atom

Çekirdek Fiziği (Nükleer) programına bir katkı olarak bilinen ve Los Alamos projesi olarak adlandırılan bu olayla ilgili haberlerden nasıl etkilendiğini zaman zaman dile getirirdi. Bunun neticesinde çalışma alanını fiziğe kaydırды ve 1949 yılında Edinburgh'dan lisans derecesi ile mezun oldu. Hocaları arasında Max Born ve Edmond Whittaker de vardı.

Aynı yıl içinde Behram Cambridge Üniversitesi'ne geçerek Paul Dirac ve diğer hocalarıyla çalışmaya başladı. Albert Einstein ve Erwin Schrödinger'in Birleşik Alan Teorisi ile ilgili teşebbüsleri onu çok ilgilendirmeye başlamıştı. Einstein ve Schrödinger ile yaptığı mektuplaşmalar kendisini, kendi Birleşik Alan Teorisini teklif etmeye yönlendirdi ve bu konudaki çalışması 1951 yılında ve arkasından da doktora tezi yayınlandı (1952). Ardından, Behram 1952 yılında doktora sonrası çalışmalar için Cornell Üniversitesi'ne (ABD) gitti ve Hans Bethe yönetiminde Çekirdek Fiziği ile ilgili "Proton bremsstrahlung ve Tamm–Dancoff" yöntemleri üzerinde çalıştı.

1953 yılında Behram, Princeton Üniversitesi'nde (ABD) bir kollokyum (uzmanlık alanında konuşma) verdi. Einstein'ın da bulunduğu bu üç saatlik toplantıda, Birleşik Alan Teorisi'nin oluşturulması yönündeki coşkusu daha da şekillendi ve hemen hemen bütün yaşamı boyunca kendisini bu konuya adadı. Aynı yıl, çekirdekten yüksek enerji elektron dağılımını proton ve

nötronlarla daha ağır olan çekirdeklerin yük dağılımlarının kullanımından elde etmeyi önerdi. Robert Hofstadter 1956 yılında Kurşunoğlu'nun önerdiği bu yolu izleyerek araştırmalara başladı ve bu çalışmaları ona 1961 yılında fizik dalında verilen Nobel Ödülüne ortak olmasını sağladı.

Behram Cornell'deki doktora sonrası çalışmalarını 1954 yılında bitirdi ve Miami Üniversitesine ziyaretçi profesör olarak atandı. Bir yıl sonra askerliğini yapmak üzere Türkiye'ye gitti. Türk Ordusunun Genel Kurmayı için danışmanlık görevinde bulundu ve Türkiye Atomik Enerji Komisyonunun kurucu üyesi oldu. 1958 yılında Miami'ye dönerek Miami Üniversitesi'nde fizik profesörü oldu.

1963 yazında Argonne National Laboratuvarı'nı (Chicago, ABD) ziyaret ederken, Behram bir rastlantı olarak Morton Hamermesh, Katsumi Tanaka ve bu yazının ikinci yazarıyla (Sydney Meshkov) karşılaştı ve Miami'de elemanter parçacık fiziğinin, grup teorisinin genişletilerek kullanımı üzerinde bir kış konferansının yapılmasını, ardından da, beş adet Coral Gables Konferansları'nın, Yüksek Enerjide Simetri Prensipleri konusundaki ilkinin 1964 Ocağında tanınmış pek çok bilim insanının katılımıyla gerçekleştirilmesini sağladı.

1965 ve 1966 yıllarında Behram, J. Robert Oppenheimer'i (1945 Ağustosunda Hiroshima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarının yapımcısı) Coral Gables Konferansları'na davet etti. Oppenheimer'in ünü, Behram'a, bir düşünce kuruluşu olarak tanınmış bilim insanlarının getirtilerek doktora sonrası çalışmalar yapan gençlere yardımcı olan Teorik Çalışmalar Merkezi'nin kurulmasında yardımcı oldu. Behram, emekliye ayrıldığı 1992 yılına kadar Teorik Fizik Merkezi'nin direktörlük görevini yürüttü. Merkez, Behram'ın yönetiminde 1960'li ve 1970'li yıllarda, yılda en az 10 doktora sonrası çalışma yapanlarla ve çok sayıdaki ziyaretçi bilim insanlarının katılımıyla çok başarılı oldu.

1969 yılında Behram, doktora hocası olan Dirac'ı Cambridge'den Miami'ye getirdi. Dirac, Florida Devlet Üniversitesi'ne gitmeden önce Miami'de üç yıl kaldı ve 1984 yılındaki ölümüne kadar Coral Gables Konferansları'na bir ziyaretçi olarak katılmaya devam etti. Dirac'ın Merkez'de ve konferanslardaki varlığı Coral Gables'in pek çok sayıdaki meşhur bilim insanlarının katıldıkları bir "Mekke" olmasına katkılarda bulundu.

Behram bilimlerin birleşimi fikrine kendini adanmıştı ve Teorik Çalışmalar Merkezi'nin, disiplinler arası bir kurum olması için çok çalıştı. 1970 ve 1980'lerde, kimya, biyoloji, lazerler, ve yaşam bilimleri konularındaki tanınmış simaları Merkez'e davet etti.

1971 yılında, Yale Üniversitesi'nden emekli olan Lars Onsager Merkez'e geldi ve doktora sonrası çalışmalar için beraberinde getirdiği yetenekli bir grup, buzdaki elektrik iletkenliği problemleri üzerinde çalıştı.

Oppenheimer'in 1967 yılında ölümünden sonra Behram Edward Teller'i bilim konseyine aldı. Teller'in katılımı Merkez'in nükleer enerjiye odaklanmasına ve nükleer enerji üretimi ve enerji kullanımı ve bunların çevreye olan etkileriyle birlikte ekonomiye olan etkilerini incelemek amacıyla oluşturulan Küresel Vakıf Kurumu'na (Global Foundation) katkılar sağladı. 1977 yılında bu Kurum'un ilk konferansı olan, Dünyanın Kabul Edilebilir Nükleer Enerjisinin Geleceği konusundaki Uluslararası Bilimsel Forumu, Teller, Bethe, Nikolai Basev, Eugene Wigner, Hofstadter ve diğer kamu ve özel kuruluşlardan pek çok tanınmış kişiler katıldı. Behram'in başkanlığında 1979 yılında Teller, Wigner, Bethe, ve Hofstadter'den oluşan bir grup Amerikan Temsilciler Meclisi'nde Bilim ve Teknoloji, nükleer enerjinin kullanımı, ve "Three Mile Island" nükleer reaktör kazası ile ilgili bir sunum yaptı.

1983 yılında yine Behram'in yönetiminde Teorik Çalışmalar Merkezi Miami Üniversitesi'nde Nükleer Savaş/Nükleer Barış konularında bir kurs gerçekleştirildi. Kurs fizik ve politik bilimler bölümlerinin katkılarıyla büyük ve coşkulu öğrenci gruplarına verildi. Bu Üniversite Profesörleri için Kış Nükleer Öğretim

Çalışmasını gerçekleştirdi ve bu kurslar 1991 yılına kadar devam etti.

Behram'ın diğer bilimsel başarıları arasında şunları da sayabiliriz: dört farklı nötrinonun varlıklarının belirlenmesi (1959), elementer parçacıkların içsel ve dışsal simetrilerinin geliştirilmesi ile ilgili teklifi (1964), süper simetri kavramının oluşturulması yönündeki hadron ve leptonların birleşik teorileri (1968), kendisinin Birleşik Alan Teorisi'ne zayıf ve kuvvetli iletişimler sağlayan orbiton ile ilgili postulası (1975), Birleşik Alan Teorisi'ni kullanarak nötrinoların sıklığının belirlenmesi (1976). Modern Kuantum Teorisi başlıklı kitabı 1962 yılında W.H. Freeman yayınevi tarafından yayınlandı. Bu kitap için Werner Heisenberg ve başkaları tarafından oldukça güzel kritik yorumlar yapıldı.

Yukarıda bahsedilen başarılarından ayrı olarak Behram'ın 1958 yılında Cenevre'deki Birleşmiş Milletler Atom Barış Konferansı'nda Türk delegeliği, 1962 ile 1964 arasında Oak Ridge National Laboratuvarı'nda (ABD) görevlendirilmesi, 1961 yılında Almanya'nın Munich şehrindeki Max Planck Fizik ve Astrofizik Kurumu'nda ve yine 1961 yılında İngiliz Atom Enerjisinin kurulmasındaki görevlendirilmesi gibi etkinlikleri vardır. 1972 yılında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Bilim Ödülünü ve 2000 yılında da Mustafa Kemal Atatürk Cemiyeti Ödülünü aldı.

Bu onurlandırmadan özellikle çok memnun oldu, çünkü bütün yaşamı boyunca büyük bir Atatürk hayranı idi.

Behram'ın önde gelen bilim insanlarını Merkez'e yönlendirme, misafirperverlik, yemekli toplantılar, evlerde ve yatlarda bir araya gelmeler gibi etkinliklerinde, büyük bir bilge olarak etkileyici bir kişiliği vardı.

Behram'ın hayata bakışı iki çok kuvvetli fikir üzerine kurulmuştur. Birincisi kendisinin çalışma alanı olan Birleşik Alan Teorisi'dir ki konu gerek astrofiziğin gerekse parçacık fiziğinin temel taşı olmaya devam etmiştir. Çalışmalarının son dönemlerinde uzunluk ölçümlerinin kosmolojik sabite bağlı olarak değiştiğini vurgulayıp geliştirdiği teorisinin hem uzun hem kısa mesafe itici ve çekici kuvvetlerini kapsadığını vurgulamak gerekir. Bu özellik genişleyen evrenin anlaşılmasında çok önem taşımaktadır. İkinci görüş noktası bilimsel, politik ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya olan medeniyetimizin zamanımızdaki bazı en büyük düşünürler tarafından bir araya gelinerek incelenmesiyle ilgilidir. Behram Kurşunoğlu, yukarıda anılan konularda, kayda değer başarıların sahibidir.

Arnold Perlmutter
Miami Üniversitesi
Coral Gables, Florida, ABD

Sydney Meshkov
Kaliforniya Teknoloji Enstitüsü
Pasadena, Kaliforniya, ABD

Behram Kurşunoğlu ve Feza Gürsey birlikte:

Notlar:

1. Bu yazı "Physics Today" (Bugünün Fiziği) adlı ve ABD de yayınlanan derginin 2004 Aralıkta çıkan sayısında yayınlandı (sayfa 79-81).
2. Bu yazının çevirisi Vedat Batu tarafından yapılmış olup Deniz Tipi, Yılmaz Akyıldız ve Recep Avcı tarafından gözden geçirilmiştir.